

ОПОРНІ ЗАКЛАДИ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Топузов Михайло Олегович

Науковий керівник: д-р. пед. наук, професор Калініна Л.М.
Інститут педагогіки НАПН України
Україна

Реформування освітньої галузі та децентралізація – передача владних повноважень і фінансів від державної влади якнайближче до людей – органам місцевого самоврядування зумовлюють модернізаційні зміни або вироблення нової інноваційної державної освітньої політики. Децентралізація в освіті є складником реформ, які активно впроваджуються в Україні та розглядається як дієвий механізм підвищення ефективності державного управління та якості освіти, наближення до реальних потреб суспільства, економіки, особистості.

Децентралізація в Європейському звіті про якість освіти (2002 р.) визнана однією з п'яти ключових проблем майбутнього розвитку, є однією з ключових трансформацій в освіті починаючи з останньої чверті ХХ століття, оскільки в прийнятті управлінських рішень та їх ухвалі «повинні мати право приймати безпосередньо ті, кого торкаються їх наслідки» та ті, хто в них безпосередньо зацікавлений.

Державна освітня політика взаємопов'язана з державною політикою підтримки розвитку депресивних сільських територій України та стратегією сталого розвитку громади детермінує обґрунтування її конституційних засад місцевого самоврядування, законодавчо-правових, інноваційних світоглядно-філософських, науково-методичних, фінансово-економічних засад і низку процесів і заходів із її практичної реалізації.

Запровадження державної освітньої політики у ракурсі дослідження організаційно-педагогічних і економічних засад функціонування опорних закладів освіти як центрів управління в умовах децентралізації передбачає визначення наведених вище засад і конкретизації процесів щодо її втілення.

В Україні закладено конституційні засади місцевого самоврядування, що знайшли відображення у законодавчо-правових актах. Це: Закон України «Про співробітництво територіальних громад» (2014, № 34, ст.1167) визначає організаційно-правові засади співробітництва територіальних громад, принципи, форми, механізми такого співробітництва, його стимулювання, фінансування та контролю, співробітництво ґрунтується на принципах: законності, добровільності, взаємної вигоди, прозорості та відкритості, рівноправності учасників, взаємної відповідальності суб'єктів співробітництва за його результати (стаття 2 цього закону); *Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні*, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України 2014 р. № 333-р., Закон України «Про засади державної регіональної політики» (2015, № 13, ст.90) визначає основні правові, економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та організаційні засади державної

регіональної політики; Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (2015, № 13, ст.91) регулює відносини, що виникають у процесі добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст, а також добровільного приєднання до об'єднаних територіальних громад із дотриманням таких принципів: конституційності та законності, добровільності, економічної ефективності, державної підтримки, повсюдності місцевого самоврядування; прозорості та відкритості; відповідальності; Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства» (2015, № 28, ст.236); стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», пакет законів щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг, Європейська хартія місцевого самоврядування, ратифіковану Законом (№ 452/97-ВР від 15.07.97), постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження методики формування спроможних територіальних громад».

Концептуальними засадами реформування в освіті та державної освітньої політики в умовах децентралізації слугують Закон України «Про освіту» (2017 № 2145-VIII), що «регулює суспільні відносини, які виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти»; Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Концепція Нової Української школи, Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року та іншими нормативно-правовими актами, в яких пріоритетним завданням визначено демократизацію, децентралізацію управління освітою, перехід до децентралізованої державно-громадської моделі управління в сфері освіти.

У межах політичної демократизації та децентралізації влади в Україні відбувається *децентралізація управління освітою* шляхом *переходу* від централізованого управління мережею дошкільних і шкільних закладів освіти та передачі відповідальності за них місцевим органам громадського самоврядування; активного *створення* об'єднаних територіальних громад (ОТГ), освітніх округів та опорних закладів освіти для рівного доступу усіх дітей до якісної освіти, раціонального і ефективного використання ресурсів. Децентралізація управління освітою є одним із механізмів реформування системи загальної середньої освіти й упорядкування освітньої мережі в країні.

Функціонування опорних закладів освіти як центрів децентралізованого управління в об'єднаних територіальних громадах базуються на засадах, включаючи організаційно-педагогічні та економічні, детермінують визначення процесів і умов, які спрямовані на задоволення освітніх особистих потреб людини, якість життєдіяльності та на сталий розвиток об'єднаної територіальної громади.

До таких процесів віднесено: розроблення державної регіональної освітньої політики як складника державної регіональної політики шляхом визначення системи стратегічних, тактичних і оперативних цілей, заходів, засобів, механізмів і консолідованих дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України з урахуванням природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей регіонів, їх етнічної і культурної самобутності; створення об'єднаних територіальних громад і органів управління освітою об'єднаних територіальних громад; запровадження фінансової децентралізації в ОТГ; визначення інноваційних засад розвитку освітньої системи в ОТГ; оптимізація мережі закладів освіти в регіоні та об'єднаних територіальних громадах; створення на конкурсній основі опорних закладів освіти та їх філій; пошуки, обґрунтування та запровадження системи управління освітою об'єднаних територіальних громад і таких моделей, які б ефективно забезпечували їх підтримку місцевими громадами та інші ресурсно забезпечувальні процеси.

Інноваційними засадами розвитку освітньої системи в ОТГ в процесі дослідження визначено довірчо-демократичні засади, засади людино(дитино)центризму та партнерства, теорію активних систем, принципи співробітництва. У процесі дослідження з'ясовано, що процеси децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування в Україні сприяли формуванню базового рівня місцевого самоврядування та позитивній тенденції створення об'єднаних територіальних громад із центрами у містах обласного значення упродовж 2016-2019 рр. За 9 місяців 2016 року було створено 159 ОТГ, кількість яких у березні 2017 року становила 413, а станом на початок 2019 року зросла до 878 ОТГ. «До складу цих об'єднаних територіальних громад увійшли 4018 колишніх місцевих рад. 9 млн людей проживають в ОТГ. Такі темпи міжмуниципальної консолідації міжнародні експерти називають дуже високими» [1].

Організаційна децентралізація у сфері освіти відбувається через передачу загальноосвітніх навчальних закладів до повноважень і управління районних державних адміністрацій та міст обласного значення і ОТГ, створення на конкурсній основі опорних закладів освіти та їх філій в областях і в об'єднаних територіальних громадах. За даними моніторингу процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 лютого 2019 року створено 767 опорних шкіл і 1253 філії в яких навчається 333 651 учень. У 878 ОТГ створено 326 опорних шкіл і 475 філій у них, у яких навчаються 147 244 учнів. 441 опорна школа та їх філії мають 4 556 класів з кількістю учнів менше 10, 326 опорних шкіл і їх філії в ОТГ мають 1 888 класів з кількістю учнів менше 10, що свідчить про позитивну тенденцію розвитку та упорядкування освітньої мережі, але потребують подальшого дослідження, оскільки істотно різниться їх кількість на регіональному рівні. Виникає необхідність аналізу та зіставлення стану організації освітнього простору опорних закладів, їх організаційного розвитку за регіонами України, зосередження на поліпшенні умов їх функціонування і

розвитку, організаційно-управлінських і фінансово-економічних проблемах і виявленні причин їх виникнення, проблемах раціонального використання ресурсів і залучення інвестицій.

Аналіз вітчизняної та зарубіжної наукової літератури та отриманих даних засвідчує [2], що, незважаючи на досить велику кількість досліджень і описів досвіду, що стосуються практик організації Hub schools, Boston Schools Hub (шкіл концентраторів) тощо як центрів спільнот осіб, що навчаються (learning communities) та вітчизняної практики втілення шкільної автономії, сфер відповідальності суб'єктів управління в опорних закладах освіти, модель близької до оптимальної організації управління закладами освіти регіону, обмеженого певною суспільною угодою (нині в Україні – легітимізованою у вигляді органів самоврядування об'єднаних територіальних громад), далека не тільки від завершеності, але й від обґрунтованого (наукового й практичного) визначення своєї структури і функціоналу суб'єктів управління.

Список використаних джерел:

1. Державна політика, законодавчі напрацювання, проміжні результати першого етапу децентралізації влади в Україні / gov.ua Державні сайти України. URL: <https://decentralization.gov.ua/about>
2. Калініна Л. М., Топузов О. М. Аналіз базових засад управління опорним закладом освітнього округу. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2018. № 3. С. 21–27.

ОПТИМІЗАЦІЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ФІЗКУЛЬТУРНИХ РОЗВАГ

Павлюк Юлія Андріївна

Науковий керівник: старший викладач Гаращенко Л.В.

*Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка
Україна*

До числа важливих проблем практики фізичного виховання дітей дошкільного віку належить питання підвищення рухової активності під час різноманітних форм фізкультурно-оздоровчої роботи. У сучасних умовах реформування дошкільної освіти глибоко переглянуті існуючі підходи до дошкільного фізичного виховання, що витікають із розуміння того, що дошкільний вік – це період життя людини, який має важливе значення для розвитку фізичних якостей, фізичного вдосконалення та духовного збагачення. Фізична культура має входити до змісту дошкільної освіти і складати основу здоров'я, розвитку і виховання дитини. Для цього система фізичного виховання в закладах дошкільної освіти володіє різноманітними засобами й методами.

Результати наукових досліджень (О. Богініч, Е. Вільчковський, Н. Денисенко, О. Дубогай, В. Шишкіна та ін.) переконливо доводять